

Donderdag 28 oktober 1915 – ochtendeditie

De terechtstelling van Edith Cavell.

Londen, 27 oktober. In verband met de officieuze verklaring van Duitse zijde in de zaak Cavell uit Brussel, volgens welke de bescheiden, deze zaak betreffende, door de Engelse regering openbaar gemaakt, een onjuist relaas geven van de gebeurtenissen, maakt de Engelse regering bekend dat deze bescheiden zijn gepubliceerd juist zoals ze zijn ontvangen van het Amerikaanse gezantschap en, natuurlijk, nadat de toestemming van het Amerikaanse gezantschap was verkregen.

De Belgische minister van oorlog heeft onlangs in twee bijvoegsels van het Belgische staatsblad de lijsten openbaar gemaakt van in het Belgische leger gesneuvelde en gestorven officieren en minderen. Een kort woord van de minister van oorlog gaat aan de lijsten vooraf: "De regering heeft besloten in het Staatsblad de lijsten te laten verschijnen van de officieren en soldaten die sneuvelde of in de gasthuizen aan hun roemrijke wonden of aan de op het slagveld opgedane ziekten overleden.

"Daardoor wil zij eerst en vooral hulde brengen aan het aandenken van hen, die zich voor de onafhankelijkheid van het vaderland opofferden. Deze opname in het Staatsblad is in haar ogen als het brengen op de dagorde van de natie. Dat al degenen die deze lijsten doorbladeren zich dus een ogenblik onze helden met ontroering gedenken.

"De regering wil verder de families aangaande het lot van hun kinderen inlichten; gaarne had zij het eerder gedaan, maar de omstandigheden van de strijd hebben zulks belet.

“Sommige inlichtingen zijn noodzakelijkerwijze onvolledig: de staten van de verliezen die na een slag opgemaakt worden, zijn niet zelden onnauwkeurig; de meest uitdrukkelijke getuigenissen van de soldaten zelfs zijn soms in gebreke. Daaruit volgt dat onder de militairen welke in die staten als gedood worden opgegeven, er zich misschien bevinden die enkel verdwenen zijn, en na het einde van de oorlog weer te voorschijn zullen komen. De regering doet al wat in haar macht is, om zich van de juistheid van haar inlichtingen te vergewissen; toch is een missing altijd mogelijk.”

De droevige lijsten bevatten de namen van 368 officieren en 3892 minderen.

Uit een grensplaats seint een correspondent van de Tijd op 26 oktober:

De Duitse krijgsrechtbank te Luik heeft gisteren, 25 oktober, negen beschuldigen, onder wie zeven Belgen en twee Fransen, veroordeeld. Het heet, dat zij ten voordele van de geallieerden inlichtingen verzamelden en die aan de Franse regering deden toekomen. Van Duitse zijde wordt beweerd, dat zij bekend hebben.

Ter dood zijn veroordeeld: 1. Simon Orfal, Belg, te Verviers; 2. Anna Benazet, kleermaakster, te Verviers, Franse; 3. Amadeus Hesse, Luxemburger, tandmeester, te Spa; 4. Henk Constant, Belg, handelaar te Balen.

Tot tien à vijftien jaar hechtenis: 1. Alfred Maréchal, Frans ingenieur, woonachtig, te Luik; 2. Jan Legros, Belg, handelsreiziger, te Angleur; 3. Pieter de Braekelaar, automobiëlvervoerder, te Verviers; 4. Toussaint Huberty, Belg, bediende te Verviers; 5. Marcel Peters, politieagent te Verviers;

De vonnissen zijn nog niet voltrokken.

Kunst te Brussel (KVdW)

“Salon d'Automne”

Velen onder de Brusselse intellectuelen - geestelijke arbeiders, hogere ambtenaren, letterkundigen of eenvoudig “lettrés”, die met meer of minder regelmatigheid in een paar vaste lokalen sedert de oorlog elkaar plegen te ontmoeten - velen onder dezen was het opgevallen, hoe luchthartig plastische kunstenaars in het algemeen en schilders in het bijzonder, eenmaal de eerste geweldige verschrikkingen achter de rug, op de gebeurtenissen schenen te reageren. De geleerden, geschokt in de gewoonten, in de discipline, in de afgebakende gedraging van het zeer aparte wereldje, dat geen ontucht dult, van hun vak: de dichters en schrijvers, tot in de geheimste roerselen ontredderd van de, bewuste of onbewuste, wereldbeschouwing waar hun werk de klare of duistere, moedwillige of argeloze weerspiegeling van is; de staatkundige en econoom, die utopie ineens tot noodzakelijkheid zagen worden, en wet tot onmogelijkheid; de eenvoudige kunstminnaars zelfs, die zich zeer gevoelig gestoord bevond in zijn genieting en er nu eerst de volle levensbetekenis van inzag: zij merkten, en haast met ontsteltenis, hoe gemakkelijk en met losse onbevangenheid vele plastici zich over de omstandigheden heen wisten te stellen, hoe vrij zij er boven uitrezen, hoe volkomen onafhankelijk ervan hun gauw en als met haast hernomen werk weldra bleek te zijn. Men wist hoe kommervrij zij doorgaans hun leven vermogen in te richten; men vernam weldra dat de behoeftigen onder hen niet zonder vrijgevigheid geholpen werden; en verder vond hun werk- en expositielust de verontschuldiging der noodzakelijke broodwinning. Maar het kon de verwondering niet temperen om, de door niets te storen en onaantastbaarheid verklaren van een schilderschap, waar, na korte maanden reeds, geen gruwel, hoe ze de artiest ook een ogenblik met afgrijzen vervulde, geen vernedering, hoe diep ze hem moest

grieven, geen hoop, hoe hij er meer dan wie bij openging, dieper en ingrijpend vat op bleken te hebben. Zulke oppermacht, zulke tirannie van bloot het zintuig - want hoe anders dan uit dwingelandij van het niet redenerende, alleen opvangende en gevoelige aandacht eisende oog, de verleiding tot lustig werken verklaard bij mensen die noch dommer, noch egoïstischer zijn dan anderen? - zulk gebod der onmiddellijke sensibiliteit mocht wel verbazen, en deed het te meer toen men zag, aan het tentoongestelde, dat de omwentelende en omwoelende gebeurtenissen blijkbaar zonder storen aan het gemoed der kunstenaars voorbij waren gegaan.

Weliswaar vergat men erbij, dat het geziene in expositiezalen of op ateliers niet was dan werk, doorgaans voor de oorlog ontstaan, en onder de oorlog niet dan, met de verkregen handigheid, die ook wel buiten de aandoening kan, voltooid. En men had ongelijk, het niet op te merken. Want daar hebben wij nu het "Salon d'Automne", een ongehoorde en ongeordende, haast smakeloze en vast ongelijke opeenstapeling van doeken en beeldhouwwerken, die wel een dieper gaande invloed van de oorlog op kunstenaarsgemoederen bewijst, en waar ik heel zeker over zwijgen zou, indien ik er geen gelegenheid aan had om onze schilders en beeldhouwers in veler ogen tegen de beschuldiging van lichtzinnigheid te rehabiliteren.

Zeker is het wel het slechtste "salon" dat wij in jaren te Brussel gehad hebben. Als door mekaar gegooid, zonder oog voor samenstelling, zonder gevoel voor verlichting, hangen de doeken het één boven het ander, als op een veiling of in een bazar. Waren dat nu allemaal goede schilderijen, er zouden er veel te veel zijn, en veel te slecht voorgesteld, om ze te kunnen genieten. Er zal hier, niet meer dan een plaatsingscomité, een aanvaardingsjury werkzaam geweest zijn: men verwachtte echter blijkbaar veel te veel van waardigheidsgevoel en zelfkritiek der inzenders. Zodat de slechte uitstalling, die ze niet te redden vermag, bij slechte indruk op de toeschouwer het meestal

nog afleggen moet bij de bedenkelijke hoedanigheid der... ik ging zeggen: de waar. Want dat, bij sommige exposanten, de mercantiele zijde van het tentoonstellen de voorsprong op de artistieke heeft: het is misschien onbewust, maar niet te minder in het oog vallend, - en in deze treurige tijden te billijken.

Ik zou dan ook, ik herhaal het, over dit "salon" gezwegen hebben, dat ons zo weinig verkwikkend voorkomt, en de troostende rol, die het spelen kon, op zulke ongelukkige wijze vervult, - ware het niet dat naast vele onbeholpen beginnelingen en ongeneeslijke middelmatigheden, een aantal bekende en geliefde schilders - enkelen kan men meesters noemen - eveneens ingezonden hebben, en dat het van hen getoonde werk uit de laatste maanden is. Werk dus ditmaal, onder de oorlog ontstaan en uitgevoerd, en dat een maatstaf is van de invloed die de oorlog op hen gehad heeft. En nu kan men onmiddellijk zien en zeggen: de intellectuelen die onze plastici van luchthartigheid en lichtzinnigheid beschuldigen hebben ongelijk gehad; schilders en beeldhouwers mogen, meer dan andere geestelijk levenden, de macht der gewoonte en de eis van het geoefende zintuig hebben ondergaan; als vrouwen, zullen zij hebben toegegeven aan wat in het dagelijkse leven als onafwendbaar en onverloochenbaar het meeste aanlokt: hun gevoelsbodem is er echter niet minder mat, hun fantasie is er niet minder loom, hun verveling is er niet minder klaarblijkend op geworden, dan bv. bij de dichters het onmiskenbaar geval is. Zij hebben meer dan deze laatsten gewerkt. Het is misschien omdat een echt plasticus buiten zijn werk niet kan: in de vakantie niet, en op reis niet, - en ook niet in oorlogstijd. Maar in oorlogstijd is hun werk, zonder dat zij het allicht zelf weten, slechter dan in vreedestijd. Quod erat demonstrandum ...

Aan het "Salon d'Automne" is een liefdadige tombola toegevoegd. Een dure tombola: twintig frank het lot. Maar: "à tout numéro on gagne". En nu moet ik zeggen: de honderden krabbels en schetsen,

vlugge annotaties en scherpe impressies of zorgvuldige detailtekeningen en schroomvallige voorstudies, hebben mij heel wat meer geboeid dan wat het "Salon"-zelf mij toonde. En daarom kan ik de Nederlanders, die in Brussel verblijven, niet genoeg aanzetten, aan deze loterij deel te nemen: men wint altijd, en de twintig er aan bestede franken brengen zo goed als zeker minstens hun vijfvoud aan esthetisch genot en aan feitelijke waarde op.

Donderdag 28 oktober 1915 – avondeditie

Gouverneur-generaal von Bissing over de toestand in België.

Brussel, 25 oktober.

Een oorlogscorrespondent, verbonden aan het grote hoofdkwartier, heeft met de Duitse gouverneur-generaal van België een lang gesprek gehad en daarover in de Duitse pers een verslag uitgebracht, waarvan ik hier de voornaamste punten naar voren wil brengen. Het blijft immers altijd van groot belang, om te weten hoe de man, die België's lot in zijn hand houdt, over de toestanden denkt, welke plannen hij heeft, welke resultaten hij reeds bereikt heeft.

Reeds in februari had baron von Bissing de oorlogscorrespondent ontvangen en hem uitgelegd, wat zijn bestuursprogramma was: hij had er toen de nadruk op gelegd, dat hij de Belgen tot de overtuiging wilde doen komen, dat hij ook voor hen werkte, tot hun welzijn en onder eerbiediging van hun eigen karakter en aard. Tegelijkertijd kreeg de correspondent toen vergunning, later eens terug te komen, om te vernemen, hoe zich dit programma, zoals de gouverneur het zich had voorgesteld, had laten uitvoeren.

Zijne excellentie zegde nu, dat hij met de tot nu toe bereikte resultaten wel tevreden kon zijn. "Mijn wensen en voornemens, die ik u toenmaals uiteenzette, hebben zich in hoofdzaak verwezenlijkt en op bijzondere moeilijkheden ben ik niet gestuit." De gouverneur wees dan zeer uitgebreid op de navolgende punten, waarbij hij zijn pogingen met succes bekroond zag. De Belgische administratieve lichamen hebben met de Duitse overheden op bevredigende wijze samengewerkt; de moeilijke vraagstukken i.v.m. de voeding werden gelukkig opgelost, mede door de gewaardeerde hulp van het Amerikaanse en de binnenlandse hulpcomités. Minder gunstig heeft zich de wederopleving der nijverheid ontwikkeld, aangezien hier bezwaren moesten overwonnen worden, welke grotendeels niet opgeheven kunnen worden, zolang de oorlog duurt, waardoor in- en uitvoer belemmerd, inkoopverhoudingen abnormaal gemaakt en aanvoer van grondstoffen afgesneden worden. Hierbij komt dan nog, dat verschillende industrieën tijdens de oorlog volkomen lam zijn geslagen, even goed in België als elders. Toch hebben sommige takken van nijverheid weer kunnen opbloeien, bv. de mijnindustrie, waarbij de gouverneur zeer tevreden is over de resultaten, door de door hem ingerichte Kohlenzentrale bereikt.

Van den beginne af was de werkloosheid een van de voornaamste zorgen van de gouverneur; hieraan is in hoofdzaak reeds tegemoet gekomen, o.a. door het aanwerven van Belgische mijnwerkers, welke naar Duitsland gaan, hetgeen, ondanks vele moeilijkheden in den beginne, nu meer en meer succes heeft; zelfs laten velen van deze werklieden hun gezinnen reeds overkomen.

Voorts wees de gouverneur met voldoening op hetgeen hij ten bate van weldadigheid, werkverschaffing aan vrouwen, verzorging van zuigelingen, tuberculosebestrijding en andere vraagstukken van die aard reeds bereikt had. Bijzonder ingenomen is hij met de resultaten bij het bestrijden van prostitutie en geslachtsziekten behaald.

Op het gebied van het schoolwezen koestert baron von Bissing de grootste verwachtingen van zijn invoeren en gestreng de hand houden aan de nieuwe Belgische wet op de leerplicht, maar tot zijn spijt was het nog niet mogelijk gebleken, ook de hogescholen te heropenen. Hiertegen verzetten zich bijna onoverkomelijke, trouwens voor de hand liggende bezwaren, die zowel van Belgische als van andere zijde werden opgeworpen. Toch heeft zijne excellentie de hoop, dat het in afzienbare tijd zal lukken de Gentse hogeschool, die hierbij alleen in aanmerking komt, te heropenen.

Inzake zijn verhouding met de kerkelijke overheden, zegde de gouverneur met voldoening te kunnen vaststellen, dat deze in toenemende mate verbeterde. Nadat hij op dit gebied in den beginne de algemeen bekende moeilijkheden had ondervonden, erkende men in kerkelijke kringen toch spoedig, dat deze Duitse gouverneur-generaal de man was, om de rechten der kerk tegen elke onrechtvaardige aanval te handhaven en in bescherming te nemen, al moest hij dan ook onverbiddelijk optreden tegen elke in de kerk verdwaaide politieke poging, om de veiligheid der Duitse troepen te belagen.

Tenslotte sprak zijn excellentie zich uit over de stemming, welke op het ogenblik onder het Belgische volk heerst. Vijandelijke gevoelens tegenover ons, zegde hij, bestaan, zoals vanzelf spreekt, in vele kringen nog; het zou ook onnatuurlijk zijn, indien dat in de tegenwoordige omstandigheden niet het geval was; maar zij maken zich nergens op storende wijze voelbaar en dat is de hoofdzaak. De grote meerderheid der bevolking denkt veel te praktisch, om zich met nutteloze sentimentaliteit op te houden en vindt het beter, zich in de loop der dingen wijselijk te schikken. Bij de beoordeling van de Belgische toestanden moet men niet slechts op de grote steden alleen letten, zoals dat zo vaak gebeurt, maar wanneer men dat doet, moet men niet vergeten, welke onwetendheid er dikwijls tengevolge

van het slechte schoolwezen in de onderste lagen der grote steden heerst. De Belgen, ging baron von Bissing voort, zijn grote kinderen, in de goede en in de slechte betekenis van het woord. In slechte zin bv. past het op een deel van de bevolking der grote steden, met hun eeuwige zucht zich over allerlei zaken, over geruchten en dergelijke op te winden. Dit is overigens reeds zeer verminderd. Op het platteland echter, en dat moest steeds weer herhaald worden, heerst volkomen rust, wat zeer bevredigend is. Het stemt tot vreugde, te zien, hoe vlijtig de lieden aan hun werk gaan, hoe gewillig zij de verordeningen der Duitse overheden nakomen, welk vertrouwen zij in het bestuur hebben, nadat zij eenmaal gezien hebben dat dit het goed met hen meent. Dit alles kon de gouverneur, bij zijn herhaalde bezoeken op het platteland, persoonlijk vaak op roerende wijze vaststellen.

Ook de gouverneur bestreed ten sterkste de wijdverspreide mening, dat de Waalse bevolking lastig zou zijn: "Hoewel het Vlaamse karakter, vooral dat van de Vlaamse boer, zo nauw met ons verwant is, zo zou het toch onrecht zijn, niet te erkennen, dat de Walen, vooral de Waalse boeren, een volkomen loyaal, bijzonder werkzaam volkselement vormen, dat ons volstrekt niet vijandig gezind is, noch de Duitse overheden moeilijkheden bereidt."